PRINCIPIILE CONSTITUȚIONALE DE REALIZARE A JUSTIȚIEI

Cristina POPOVICI
CZU: 347.971:342.4 ***boclinca83@mail.ru***

Actualitatea cercetării este determinată de realitatea trăită acum de societatea moldovenească care identifică problemele actuale și fundamentale înaintate sistemului juridic autohton pentru găsirea acelor soluții care ar spori eficiența garanțiilor constituționale menite sa asigure respectarea drepturilor și libertăților omului și a dreptului la un proces echitabil, în special.

În prezent, justiţia reprezintă unul dintre pilonii centrali pe care se fundamentează un stat de drept contemporan. Din aceste considerente, ea trebuie să corespundă unor criterii legale concrete, importante şi decisive pentru realizarea misiunii sale de a fi garantul principal al drepturilor şi libertăţilor omului. Rolul major în acest context le revine principiilor fundamentale care guvernează atât modul de organizare, cât şi funcţionarea justiţiei. Noțiunea de justiție este indespensabil legată de noțiunea de drept și morală.

Principiile fundamentale definesc însăşi justiţia, caracterizându-i cele mai importante însuşiri fiind prevăzute în Constituţia Republicii Moldova, în Legea privind organizarea judecătorească şi în alte legi speciale, formând un sistem de principii interdependente şi condiționnate reciproc [1, p.2].

În opinia prof. Alexandru Arseni, din categoria principiilor fundamentale, potrivit cărora se realizează justiţia, fac parte: 1) Principiul legalităţii; 2) Independenţa judecătorului; 3) Neretroactivitatea legii; 4) Prezumţia de nevinovăţie; 5) Accesul liber la justiţie; 6) Garantarea dreptului la apărare; 7) Justiția este unică şi egală pentru toţi;
8) Folosirea limbii oficiale şi dreptul la interpret; 9) Caracterul public al dezbaterilor judiciare; 10) Folosirea căilor de atac [2, p.17].

În cele ce urmează, vom analiza unele dintre cele mai importante principii de realizare a justiției.

Principiul legalităţii este „unul dintre principiile fundamentale ale statului de drept în conformitate cu care justiţia se înfăptuieşte în strictă

conformitate cu legislaţia în vigoare". Acest principiu este consacrat în art. 114 din Constituţia Republicii Moldova [3] şi în art. 1 alin. (2) din Legea privind organizarea judecătorească [4], care stabileşte că justiţia se înfăptuieşte în numele legii. Art. 5 din aceeaşi lege obligă instanţele judecătoreşti să asigure înfăptuirea justiţiei în strictă conformitate cu legislaţia. Legile altor state vor putea fi aplicate numai în modul prevăzut de legislaţia Republicii Moldova. Se poate susţine că legalitatea în procesul de judecată are ca prime repere preceptele constituţionale, în acelaşi timp, la baza acesteia stau şi unele dintre dispoziţiile actelor legislative privind organizarea judecătorească. În acest sens, justiţia se înfăptuieşte „în numele legii, iar judecătorii se supun numai legii; justiţia se realizează de instanţele judecătoreşti prevăzute de lege, înfiinţarea instanţelor extraordinare fiind interzisă; instanţele militare funcţionează numai în condiţiile legii; competenţa tuturor instanţelor este cea stabilită de lege; alcătuirea instanţelor şi compunerea completului de judecată se fac cu respectarea strictă a dispoziţiilor legii; împotriva hotărîrilor judecătoreşti pot fi exercitate căile legale de atac" [5, p.14].

Mai mult, potrivit cercetătorilor, acesta este un principiu ce excede justiţiei, fiind de esenţa statului de drept. El se regăseşte în organizarea şi funcţionarea tuturor autorităţilor de stat, dar în acelaşi timp constituie şi una din îndatoririle fundamentale ale cetăţenilor.

După declararea independenţei şi suveranităţii, Republica Moldova a întreprins o serie de eforturi apreciabile în vederea reformării sistemului judiciar, eforturi care constituie un prim-pas spre asimilarea valorilor şi realizărilor democratice în domeniul respectiv. Totuşi, deşi a aderat la unul din cele mai valoroase acte în domeniul protecţiei juridice a drepturilor omului – Convenţia Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului, Republica Moldova se mai confruntă cu probleme serioase în ceea ce priveşte asigurarea drepturilor consacrate în Convenţie, inclusiv a accesului liber la justiţie. Organismele internaţionale preocupate de protecţia drepturilor omului au constatat în repetate rânduri că participarea la procesul de realizare a justiţiei trebuie să poarte un caracter real şi nicidecum formal [6, p. 42].

Cu referire la principiul accesului liber la justiţie Curtea Constituțională a Republicii Moldova statuează că principiul respectiv

urmează a fi privit nu doar ca o garanţie fundamentală pentru exercitarea efectivă a drepturilor şi libertăţilor persoanei, ci şi ca o normă imperativă chemată să dea sens noţiunii de ,,stat de drept”. Or, conform art.1 alin.(3) din Constituţie, Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile şi libertăţile lui, libera dezvoltare a personalităţii umane, dreptatea şi pluralismul politic reprezintă valori supreme şi sunt garantate [7].

Din perspectiva guvernării drepturilor şi libertăţilor fundamentale, este de menţionat că, potrivit art. 15 din Legea Supremă, care garantează principiul universalităţii, cetăţenii Republicii Moldova beneficiază de drepturile şi de libertăţile consacrate prin Constituţie şi prin alte legi şi au obligaţiile prevăzute de acestea.

Curtea menționează că accesul liber la justiţie constituie un aspect inerent al dreptului la un proces echitabil, principiu complex, cuprinzând mai multe relaţii şi drepturi fundamentale, prin care se poate garanta exercitarea lui deplină. Astfel, dreptul de acces la justiție este înțeles ca un drept de acces concret și efectiv, care presupune ca justițiabilul să beneficieze de o posibilitate clară și concretă de a contesta un act constituind o atingere adusă drepturilor sale [7].

În ceeea ce privește principiul independenţei judecătorului, vom menționa că este un element esenţial al statutului juridic şi principala condiţie a autonomiei autorităţii judecătoreşti, deoarece determină independenţa justiţiei şi, pe cale de consecinţă, caracterul echitabil şi democratic al înfăptuirii justiţiei într-un stat de drept.

Independența judiciară presupune că justiția trebuie să fie liberă de orice influențe ale guvernului, parlamentului sau a altor interese private. Independența sistemului judiciar este esențială și importantă pentru ideea de separare a puterilor în stat. Cu această independență, sistemul judiciar poate proteja drepturile și libertățile cetățenilor care asigură o protecție egală pentru toți.

Conform opiniei profesorului A. Negru consolidarea justiţiei vizează o capacitate a justiţiei ca entitate, reflectată în potenţialul său organizaţional, normativ și uman de a păstra manifestarea justiţiei într-o formă eficientă și maximal calitativă în structura trihotomică a puterii de stat. Orice fenomen, îndeosebi de natură sociojuridică, la etape

anumite de dezvoltare a societăţii, este supus anumitor reforme. Valoarea unei justiţii consolidate se manifestă anume printr-o capacitate internă a magistraturii și a întregului sistem de instituţii antrenate în realizarea justiţiei de a păstra integritatea justiţiei, evitând posibilele atentate de natură legislativă, parvenite în vederea instituirii unui control politic asupra sistemului menţionat.[8]

În concluzie, putem menționa că pentru ca justiția să-și poată înfăptui misiunea, ea trebuie să se bizuie pe anumite principii să cunoască o anumită structură organizatorică.

Referințe:

1. https://dreptmd.wordpress.com/
2. ARSENI, A. Autoritatea judecătorească – veritabilă instituţie de realizare a ramurii puterii de stat în condiţiile edificării statului de drept. În: Revista Naţională de Drept, 2013, nr. 11.
3. Constituţia Republicii Moldova. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* august 1994, nr.1, art.114.
4. Legea privind organizarea judecătorească nr. 514 din 06.07.1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* nr. 58 din 19.10.1995 (cu modificări şi completări pînă în 31.08.2012).
5. ȚURCAN, O. Principiile ce guvernează justiția în statul de drept. În: *Legea și viața,* nr.13 2016.
6. GUCEAC, I. Liberul acces la justiţie în legislaţia naţională şi prevederile convenţiei europeane pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale. În: *Revista de ştiinţă, inovare, cultură şi artă „Akademos”*, 2011, nr. 2(21), ISSN 1857-0461.
7. Hotărâre nr.2 din 09-02-2016, pentru interpretarea articolului 135 alin. (1) lit. a) şi g) din Constituţia Republicii Moldova. (Sesizarea nr. 55b/2015).
8. NEGRU, A. Obiective ale procesului de consolidare a justiţiei contemporane. În: *Revista Institutului Național al Justiției,* 2019, nr.4 (51).